

УДК 65.012.12:636.4(477):339.923:061.1

С. О. Кобернюк,  
старший викладач кафедри маркетингу,  
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

## АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПЕРСПЕКТИВ СВИНАРСТВА УКРАЇНИ

S. Kobernyuk,  
teacher of the Dnipropetrovsk state agrarian-economic university

### ANALYSIS OF EUROPEAN PROSPECTS OF PIGBREEDING OF UKRAINE

Визначено актуальність євроінтеграційних процесів для свинарства України. В ході SWOT-аналізу встановлено комплекс ключових стримуючих чинників і стимуляторів зростання галузі. Подано характеристику можливостей і загроз входження на європейські ринки.

Actuality of eurointegration processes is certain for the pigbreeding of Ukraine. During SWOT-analysis of the complex of key retentive factors and stimulators of increase of industryis set. Description of possibilities and threats of including isgiven to the European markets.

*Ключові слова: свинарство, інтеграція, європейський ринок, SWOT-аналіз, конкурентоздатність продукції, державна політика.*

*Key words: pig breeding, integration, European market, SWOT-analysis, competitiveness of products, public policy.*

#### ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Глобалізаційні процеси з кожним роком все більше пронизують різноманітні сфери економічного життя України. На особливу увагу заслуговують питанням адаптації вітчизняного виробництва до умов ЄС і захисту економічних інтересів українських товаровиробників, зокрема сільськогосподарської продукції [1]. Агропромисловий комплекс України стоїть на порозі нових можливостей і випробувань, зумовлених реальними ініціативами інтеграції вітчизняного ринку до ринку Європейського союзу. Ставлення вітчизняних підприємців, експертів, громадськості до європейських перспектив є неоднозначними: одні вбачають в них визначні шанси для економічного зростання, інші з настоююю попереджують про неготовність реального сектору до конкуренції з провідними світовими підприємствами. Входження до європейського простору дійсно пов'язане з подоланням ряду непростих бар'єрів: економічних, нормативно-правових, соціальних, психологічних. Тому інтеграція має відбуватися продумано, послідовно, з врахуванням досвіду інших країн, на підставі об'єктивної оцінки внутрішнього потенціалу і зовнішніх передумов [2].

#### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням оцінки економічних, політичних, соціальних вигід від інтеграції нашої країни в ЄС

займалися Білоус А.О., Гринєва В.Б., Гугель А.С., Копійка В.О., Шинкаренко Т.М., Ляшенко О.О. Проблемами вдосконалення нормативної бази для гармонізації інтеграційних процесів в свинарстві займається Асоціація свинарів України. Саме за ініціативою Асоціації до України було запрошено міжнародного експерта для допомоги у формуванні прозорішої та дієвішої нормативної бази, її приведення у відповідність до вимог ЄС [3].

#### ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даної роботи став аналіз перспектив співпраці України з країнами Західної Європи в галузі свинарства: вивчення характеру довгострокових та короткострокових факторів впливу процесів європейської інтеграції на галузь, виявлення на цій основі відповідних переваг та недоліків, потенційних можливостей і загроз для України за умов її інтеграції до Європейського Союзу. Аналітичний апарат бізнесу є досить широким, включаючи в себе класичні методи та сучасні напрацювання у аналізі підприємницького середовища. На нашу думку, найбільш практичним і доцільним для стратегічної оцінки європейських можливостей українського свинарства вбачається метод SWOT-аналізу.

#### ОСНОВНИЙ МАТЕРІАЛ ДОСЛІДЖЕНЬ

Варто відзначити той факт, що існують різноманітні варіації у проведенні і оформленні резуль-

татів SWOT-аналізу. Конкретний підхід залежить від масштабів об'єкту дослідження (підприємство, галузь, територія), доступності об'єктивних даних, цілей аналізу, термінів реалізації. Вихідним етапом оцінки євроінтеграційних перспектив свинарства має стати визначення загальних характеристик внутрішнього і зовнішнього середовища, в подальшому кожна з них може стати об'єктом більш детального вивчення.

Складовими блоками SWOT-аналізу є наступні:

1. "Сили" ("strengths") — це сильні сторони галузі свинарства, якими воно володіють на даний момент і які можуть бути використані у конкурентній боротьбі.

2. "Слабкості" ("weaknesses") — це негативні характеристики, тенденції в галузі, які суттєво стримують її розвиток, вимагають подолання, уникнення, згладжування.

3. "Можливості" ("opportunities") — це зовнішні перспективи зростання, фактори оточуючого середовища, що можуть сприяти підвищенню конкурентоздатності свинарства, розширенню ринків збуту продукції.

4. "Загрози" ("threats") — це найбільш імовірні зовнішні бар'єри для входження вітчизняних підприємств на ринки ЄС, світу.

Розглянемо почергово найбільш суттєві ознаки вказаних внутрішніх елементів і зовнішнього оточення. До сильних сторін свинарства в Україні можна віднести:

1) наявність великої кількості підприємств з сучасною організацією виробництва, які характеризуються досить високим генетичним трендом поголів'я, прогресивними технологіями відтворення, утримання, годівлі тварин;

2) потужну сировинну базу, зумовлену, перш за все, сприятливими умовами вирощування фуражу (пшениці, кукурудзи, ячменю) — ключового елементу виробничих витрат;

3) низьку вартість трудових ресурсів, яка знижує величину і питому вагу витрат на оплату праці в собівартості продукції.

Провідна роль у нарощуванні обсягів виробництва продукції свинарства в Україні, залученні інвестиційних ресурсів, впровадженні прогресивних технологічних рішень належить переважно крупним, вертикально інтегрованим господарським структурам. Нерегульована і неконтрольована капіталізація сільського господарства несе в собі багато ризиків, однак практика роботи багатьох інтегрованих агропромислових формувань підтверджує думку про пріоритети вертикальних інтеграційних процесів у свинарстві. Гострий дефіцит фінансових ресурсів в умовах деіндустріалізації виробництва, великих боргів та обмеженого або зовсім відсутнього доступу до довгострокових кредитів, актуалізують питання створення інтегрованих форм господарювання, які в більшості випадків відіграють позитивну роль у розвитку галузей сільського господарства. У той

же час інтеграцію не варто вважати панацеєю від економічних негараздів галузі, важливо загострити увагу на необхідності наукового узагальнення розвитку інтеграційних процесів, їх врегулювання на законодавчому рівні [4].

Слабкими сторонами галузі варто визначити наступні:

1) недостатнє матеріально-технічне, фінансове забезпечення більшості дрібних і середніх підприємств, що обмежує їх здатність впроваджувати нові технологічні рішення, ефективно використовувати генетику і виробничі ресурси, виходити на зовнішні ринки;

2) велика питома вага у загальному виробництві господарств населення, комерційна і технологічна ефективність яких перебуває на досить низькому щаблі;

3) нестача знань і досвіду у провідних фахівців галузі в царині реалізації сучасних підходів використання потенціалу тварин, кормів, маркетингу;

4) нерозвиненість системи оцінки якісних характеристик виробництва, невисокий рівень якості продукції;

5) низький рівень диверсифікації виробництва і, як результат, недостатня диференційованість ринку;

6) низька роль маркетингу, через що відчувається суттєвий дефіцит ґрунтовних ринкових досліджень, використовується обмежений набір засобів розподілу продукції, стимулювання збуту;

7) психологічний бар'єр, обумовлений відчуттям власної неповноцінності, браком впевненості у своїх силах, оскільки вступ до ЄС у громадськості і бізнес-колах асоціюється з "надстандартами", "надвимогами".

Як бачимо, чисельність виявлених слабких сторін суттєво перевищує кількість сильних сторін, що покладає додаткову відповідальність і організаційне навантаження на вітчизняних підприємців. Інша справа — сприймати їх як непереборні сили чи як нові виклики для розвитку. З подолання визначеного останнім психологічного бар'єру, швидше за все, і доведеться починати переосмислення філософії ведення бізнесу в європейському свинарстві, рух до вдосконалення виробництва, переробки і збуту.

У країні є чимало дрібних ферм та особистих селянських господарств, які вирощують свиней, а також багато промислових свинокомплексів з чисельністю поголів'я свиней понад 5 тисяч. 30 найбільших свинокомплексів утримують близько 60% усіх промислових свиней, і ця частка поступово зростає.

Особливої уваги заслуговують зовнішні чинники, які є лише частково контрольованими, не піддаються широкому впливу суб'єктів підприємництва, вимагають технологічної і ринкової мобільності, гнучкої адаптації до кон'юнктурних тенденцій, змін. Можливостями розвитку галузі варто вважати:

1) національні традиції, які виявляються у культурних звичках населення країни споживати різноманітні продукти галузі (м'ясо, сало, напівфабрикати, субпродукти тощо);

2) стабільність внутрішнього і зовнішнього попиту внаслідок його нееластичності: споживання може зменшуватися до певного граничного рівня і навіть суттєве зростання ціни не спроможне значно знизити обсяги купівлі продукції, дозволяючи отримувати пристойні результати навіть в кризові для економіки періоди;

3) сприятливі природно-кліматичні умови для нарощування обсягів кормових ресурсів, утримання тварин за різних технологічних систем виробництва, стабільного їх забезпечення власними кормами;

4) розширення ринків збуту завдяки високому експортному потенціалу галузі, який на початкових етапах можна реалізувати в країнах Азії, після чого пробувати свої зусилля на ринках Європи;

5) збільшення експортних надходжень внаслідок девальвації національної валюти — той випадок, коли економічні негаразди в країні можна використати як резерв зниження собівартості власного виробництва у "доларовому" вираженні, нав'язавши світовим виробникам цінову конкуренцію;

6) розвиток ринкової інфраструктури (товарних бірж, агроторгових домів, оптових і роздрібних ринків), який дасть змогу виробникам відшукати більш ефективні схеми продажів, розширити номенклатуру споживчих груп, диверсифікувати канали розподілу продукції, загострити конкуренцію між покупцями;

7) вдосконалення державної політики в таких сферах, як забезпечення дерегуляції бізнесу, спрощення дозвільних процедур (оформлення земельних ділянок, ввезення-вивезення тварин, ветеринарно-санітарного контролю тощо), формування стабільної і ефективної експортно-імпоротної політики;

8) підвищення рівня якості продукція як результат загострення конкурентної боротьби.

З огляду на ненадійність російського ринку у нинішній політичній ситуації Україна зацікавлена у вивченні можливостей виходу на ринок ЄС. Незважаючи на те, що ціни на яловичину та м'ясо птиці в Україні нижчі за середні в ЄС, свинина, навпаки, коштує дорожче. Більшість прогнозів схильні до того, що така ситуація збережеться впродовж кількох наступних років [3]. На цьому етапі для українського свинарства важливо не лише забезпечити належний стан здоров'я і благополуччя свиней та відповідність вимогам щодо безпечності харчових продуктів, а й зменшити собівартість виробництва, інакше Україна не зможе вийти на європейський ринок і бути на ньому конкурентоспроможною. Для цього треба виконати ретельний аналіз таких складових собівартості, як корми, персонал, селекція, вартість ветеринарних послуг, вартість заходів з біобезпеки, вартість

паливно-енергетичних ресурсів, витрати на утримання інфраструктури, витрати на страхування й оплату праці, фінансові витрати, амортизація основних засобів, транспортні витрати тощо.

Серед загроз євроінтеграції вітчизняного свинарства розглянемо реальні і потенційні чинники:

1) низька купівельна спроможність громадян України, яка обмежує внутрішній попит і, до того ж, суттєво знизилася протягом останніх років-півтора, що саме по собі підштовхує виробників і переробників до активізації експортних зусиль;

2) високий ступінь впливу біологічних чинників при роботі з тваринами, зростання непередбачуваності і рівня ризику ведення бізнесу;

3) циклічність розвитку галузі в умовах обмеженого попиту, коли ціни зростають до періоду досягнення певного "піку" виробництва, після чого починають стабільно знижуватися, залишаючи велику частку підприємств на межі банкрутства;

4) нестабільність економічної ситуації в країні, в першу чергу, коливання цін на продукцію і ресурси, курсу національної валюти підвищують ризики, знижують прогнозованість ринку, інвестиційну привабливість галузі;

5) поглиблення диспаритету цін між промисловістю, переробною галуззю і сільським господарством: темпи здорожчання виробничих ресурсів промислового походження (обладнання, кормові добавки, паливо-енергетичні ресурси, фармпрепарати тощо) суттєво випереджають темпи зростання цін на продукцію свинарства, а переробні підприємства в більшості випадків монополізують закупівлі на ринку тварин;

6) зростання вартості фінансових ресурсів зменшує інвестиційний ентузіазм вітчизняних акціонерів в залученні кредитних засобів для розширення, модернізації галузі; розмір діючої облікової ставки Національного банку України може дозволити підприємцю вирішувати лише тактичні інтереси бізнесу;

7) інертність державної політики щодо гармонізації умов співпраці із закордонними партнерами, яка здатна суттєво сповільнити хід інтеграційних процесів, позбавити інвестиційного ентузіазму вітчизняних підприємців;

8) втрата частини внутрішнього ринку, витіснення з ринку вітчизняних підприємств внаслідок загострення конкуренції з іноземними компаніями.

Спалахи захворювань тварин і торгівлі обмеження можуть мати неочікуваний і значний вплив на ринки, рівень цін та обсяги торгівлі. Ціни на тварин у живій вазі в Україні мають знизитися, інакше експорт свинини до країн ЄС не буде фінансово доцільним, а продукція свинарів — конкурентоспроможною на європейських ринках [5].

Матриця SWOT-аналізу дозволяє узагальнити основні позитивні і негативні чинники, які справляють (або можуть справляти) реальний

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Наявність крупних сучасних підприємств 2. Потужна сировинна база 3. Низька вартість трудових ресурсів	1. Недостатнє ресурсне забезпечення дрібних і середніх підприємств 2. Велика питома вага у виробництві суспільного сектора 3. Дефіцит кваліфікованих фахівців 4. Невисока якість продукції 5. Низький рівень диверсифікації виробництва 6. Нерозвинений маркетинг 7. Психологічний бар'єр
Можливості	Загрози
1. Культурні звички 2. Стабільність споживання продукції 3. Сприятливі природно-кліматичні умови 4. Вихід на нові ринки 5. Збільшення експортних надходжень 6. Розвиток ринкової інфраструктури і маркетингу 7. Вдосконалення державної політики 8. Підвищення якості продукції	1. Зниження купівельної спроможності населення країни 2. Біологічні ризики 3. Циклічність розвитку галузі 4. Нестабільність економічної ситуації 5. Загострення диспаритету цін 6. Зростання вартості фінансових ресурсів 7. Інертність державної політики 8. Втрата частини внутрішнього ринку

Рис. 1. Матриця SWOT-аналізу галузі свинарства

вплив на ефективність процесу інтеграції галузі і ринку продукції свинарства до європейського економічного простору (рис. 1).

При вступі до ЄС Україна отримує ряд значних переваг. Для уникнення існуючих загроз потрібно розробити програму дій та поступово впроваджувати стратегічні напрями безболісної євроінтеграції свинарства України, з врахуванням існуючих загроз та досвіду країн, які нещодавно вступили до ЄС.

### ВИСНОВКИ

Подальший розвиток галузі вимагає налагодження співпраці з владою, у тому числі для вирішення важливих питань санітарно-захисних зон, благополуччя тварин та охорони довкілля. У ситуації, коли зміни у законодавстві відбуваються повільно, галузь має сама розширити своє представництво, ініціювати роботу з розробки стратегії, класифікації ферм, забезпечення біобезпеки, впровадження належних ветеринарних практик і стандартів з метою якнайшвидшої адаптації до значно вищих вимог світових ринків і ринків країн ЄС.

На менеджмент підприємств покладається відповідальне завдання трансформації виробничо-збутових процесів відповідно до нових вищих вимог і створення ефективного господарського механізму, який забезпечить високі показники якості продукції, підвищить економічну ефективність і конкурентоздатність діяльності в цілому.

Отже, рух за європейським вектором розвитку бізнесу є надскладним завданням. Трансформувати свої слабкості в сильні сторони, використати вказані можливості, уникнувши глобальних проявів негативних зовнішніх чинників, вдасться небагатьом підприємцям. На сьогодні ринок Європейського союзу для вітчизняних виробників є привабливим не лише з точки зору нарощування збуту своєї продукції, але і в якості гаранта якості української свинини. Необхідно намагатися відповідати тим високим критеріям, які він висуває — це своєрідні ворота на світовий ринок. Якщо вдалося постачати свинину у ЄС, то неможливого для наших виробників буде мало.

### Література:

1. Осадча Н.В. Характеристика процесу інтеграції України до Європейського союзу // Економічний вісник Донбасу. — 2011. — № 3. — С. 71—81.
2. Ставська Ю.В., Дмитренко І.А. Переваги та ризики євроінтеграції для АПК України // Збірник наукових праць ВНАУ (Серія: Економічні науки). — 2013. — № 3. — С. 256—264.
3. Тучкова А. Українське свинарство: розвивати не можна покинути [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pigua.info/uk/pigmarket/88/>
4. Фіалко А. Проблеми і перспективи інтеграції України до ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uceps.org.ua/>
5. Хлімоненко Б. Інфографіка: фінансовий звіт агросектору за 2014 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/business/1392192-infografika-finansovij-zvit-agrosektoru-za-2014-rik/>

### References:

1. Osadcha, N. V. (2011), "Description of integration process of Ukraine is to the European union", Economic announcer of Donbas, vol. 3, pp. 71—81.
2. Stavs'ka, Y. V. Dmytrenko, I. A. (2013) "Advantages and risks of eurointegration are for APK of Ukraine", Collection of scientific works of VNAU, vol. 3, pp. 256—264.
3. Tuchkova, A. "Ukrainian pig breeding: developing is impossible to abandon", [Online], available at: <http://www.pigua.info/uk/pigmarket/88/> (Accessed 05 May 2015).
4. Fialko, A. "Problems and prospects of integration of Ukraine are in EU", [Online], available at: <http://www.uceps.org.ua/> (Accessed 08 May 2015).
5. Hlimonenko, B. "Infographic: financial statement agrarian to the sector for 2014", [Online], available at: <http://forbes.ua/ua/business/1392192-infografika-finansovij-zvit-agrosektoru-za-2014-rik/> (Accessed 07 May 2015).

Стаття надійшла до редакції 18.05.2015 р.